

SCI-CONF.COM.UA

**SCIENCE, INNOVATIONS AND
EDUCATION: PROBLEMS
AND PROSPECTS**

**PROCEEDINGS OF IX INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
APRIL 6-8, 2022**

**TOKYO
2022**

SCIENCE, INNOVATIONS AND EDUCATION: PROBLEMS AND PROSPECTS

Proceedings of IX International Scientific and Practical Conference

Tokyo, Japan

6-8 April 2022

Tokyo, Japan

2022

UDC 001.1

The 9th International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects” (April 6-8, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. 580 p.

ISBN 978-4-9783419-3-8

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine Science, innovations and education: problems and prospects. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-innovations-and-education-problems-and-prospects-6-8-aprelya-2022-goda-tokio-yaponiya-arhiv/>.

Editor

Komarytsky M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: tokyo@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2022 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2022 CPN Publishing Group ®

©2022 Authors of the articles

46. *Рудак А. І., Криськів М. Й.* 293
МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ НЕПОВНИХ РЕЧЕНЬ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
47. *Чикор А. А., Борисенко Н. М.* 302
ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОКОНТЕНТУ ДЛЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
48. *Шевченко С. М.* 312
АНАЛІЗ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ
ЦЕНТР ДЛЯ ДІТЕЙ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ (2017/20)

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

49. *Rezvykh Ie.* 318
CONTENT AND ESSENCE OF THE CONCEPT OF FORECASTING
PROFESSIONAL ACTIVITY IN HISTORICAL AND MODERN
DIMENSIONS
50. *Аскерова Н.* 326
СНОВИДЕННЯ В ГЕШТАЛЬТ-ТЕРАПІИ
51. *Баратинська А. В., Альшаєва К. М.* 337
ОСНОВНІ ТИПОЛОГІЇ КОХАННЯ В КОНТЕКСТІ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ
52. *Власенко О. О.* 343
ОСВІТНІ СКЛАДОВІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-
МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ

ART

53. *Татарникова А. А., Ставратий А.* 348
САВОЙ-ОПЕРА «КОРАБЛЬ ЕЕ ВЕЛИЧЕСТВА “ПИНАФОР”» В.
ГИЛБЕРТА И А. САЛЛИВЕНА: «О НАЦИОНАЛЬНОЙ
ТРАДИЦИИ»
54. *Яковець І. О., Чугай Н. М., Луговський О. Ф.* 352
МЕТАФОРА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ В
ПРОМИСЛОВОМУ ДИЗАЙНІ

HISTORICAL SCIENCES

55. *Ахундова Лейла Ильгар кызы* 356
МЯСОМОЛОЧНАЯ ПИЩА БАКУ 19-20 ВЕКОВ (НА ОСНОВЕ
ЭТНОГРАФИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ)
56. *Пиргулиева Ганира Али кызы* 364
ПОПЫТКИ СРАВНИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА ЭПИГРАФИКИ НА
ПАМЯТНИКАХ АЗЕРБАЙДЖАНА V–XIII ВЕКОВ С
АРХИТЕКТУРНОЙ ЭПИГРАФИКОЙ УЗБЕКИСТАНА

CULTUROLOGY

57. *Мараховська К. Д.* 381
АНІМАЦІЯ ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ

**МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ НЕПОВНИХ РЕЧЕНЬ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Рудак Ангеліна Іванівна,
студентка факультету філології і журналістики,
Криськів Мирослава Йосипівна,
науковий керівник, кандидат педагогічних наук, викладач,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Анотація: У статті досліджена проблема методики вивчення неповних речень на уроках української мови в загальноосвітній школі; розглянуто опрацювання неповних речень з метою збагачення синтаксичної структури мовлення школярів; проведено аналіз формальних, семантичних особливостей неповних речень та їх типів; запропоновано низку вправ, спрямованих на формування вміння вживати неповні речення.

Ключові слова: неповне речення, речення, член речення, вправи, синтаксична структура.

Неповні речення посідають одне з центральних місць у синтаксисі сучасної української літературної мови. Здобутки наукових студіювань неповного речення висвітлені у працях І. Буслаєва, О. Шахматова, О. Пешковського, В. Виноградова, П. Коструби, П. Дудика, І. Попової, О. Мельничука та ін. [1].

Системне вивчення неповного речення в межах формально-граматичного підходу дає змогу зрозуміти специфіку граматичного оформлення цієї синтаксичної структури. Неповне речення перебуває у граматично-змістових відношеннях з домислюваними, невираженими у вимові, але словесно оформленими у свідомості іншими членами того ж речення, а тому

граматичний зв'язок між окремими членами в неповному реченні завжди виявляється неповно, він завжди перерваний.

Неповні речення – це один із засобів збагачення мовленнєвої практики, живого повсякденного мовлення. Вони допомагають висловитись економно, стисло, не повторюючи вже сказаного й відомого, і водночас уповні сприймати висловлене співрозмовниками. Комунікативна потреба пропускати один або кілька членів речення зумовлена завданнями й вимогами спілкування. Зауважимо, що утворенню неповних речень сприяють власне мовні й позамовні чинники. Власне мовні виявляються в різних формах слів, переважно синтаксично залежних, які своєю семантикою, морфологічними особливостями і роллю в реченні вказують на лексичне значення, морфологічні особливості, синтаксичну роль неназваного члена або членів речення. Позамовні чинники – це ситуація, тобто вся сукупність обставин, за яких відбувається спілкування, в тому числі й набутий мовцями життєвий досвід, їхня міміка, жести.

Знання формальних, семантичних особливостей неповних речень, комунікативних умов функціонування їх має важливе значення для професійної підготовки вчителів української мови [3]. На цій основі формуємо вміння свідомо використовувати неповні синтаксичні конструкції в процесі спілкування, що сприяє вдосконаленню мовлення учнів.

Учні повинні розрізняти повні й неповні речення, розмежовувати еліптичні й односкладні номінативні речення, неповні контекстуальні й неповні ситуативні структури; визначати ті мовленнєві ситуації, в яких найчастіше використовуються контекстуальні, ситуативні й еліптичні речення; доцільно використовувати їх у різноманітних мовленнєвих ситуаціях. Опрацювання неповних речень у школі дуже важливе, адже сприяє збагаченню синтаксичної структури мовлення школяра.

Речення – це осмислене сполучення слів або окреме слово, граматично й інтонаційно оформлене як відносно закінчена цілість, що несе певну інформацію. У реченні ми сприймаємо не слова, не частини мови, а члени

речення. Член речення – це повнозначне слово або словосполучення, яке становить найкоротшу осмислену відповідь на питання в реченні.

Питання про конструкції, в яких не вжиті необхідні члени речення (головні чи другорядні), упродовж тривалого часу (із середини ХІХ ст.) є предметом особливого інтересу вітчизняних мовознавців. Це неповні речення, які широко вживаються у сучасній українській мові, особливо в розмовному та художньому стилях.

Отже, неповні речення – це речення, в яких одна з ланок їхньої будови не вимовляється, однак фіксується свідомістю. Термін «неповні речення» належить М. Гречу, який вважав, що неповними є такі конструкції, у яких пропущений будь-який член речення [2].

Неповні речення зумовлені потребами комунікації, бо дають змогу висловлювати думку економно, без зайвих повторень і водночас зрозуміло. На їх утворення впливають власне мовні та позамовні чинники. Власне мовні чинники ґрунтуються на формах слів, що своєю роллю вказують на семантику та морфолого-синтаксичні особливості не названих членів. Позамовними чинниками є ситуація, умови мовлення, міміка, жести тощо.

Неповні речення поділяють на три типи: *контекстуальні*, *ситуативні* та *еліптичні*. Останній тип відрізняється від двох попередніх семантичною повнотою, проте, як і інші, він неповний структурно [5].

Контекстуальні неповні речення – це такі структури, в яких пропущений член (члени) визначається з контексту, переважно з попереднього речення.

У *ситуативних* реченнях пропущений член (головний або другорядний) не вживається з огляду на ситуацію мовлення, з якої він зрозумілий.

Еліптичні речення – це структури, в яких неназваний член речення не визначається з контексту та обстановки мовлення, а зумовлюється структурою та семантикою самого речення.

За програмою неповні речення учні починають вивчати у 8 класі. Вивчення їх розраховане на 7 годин. На уроці розглядаються такі теми:

А) Повні й неповні речення

Б) Тире в неповних реченнях

До учнів ставляться такі вимоги:

1) знати види односкладних речень, пояснює будову односкладних речень кожного з типів; пояснювати розділові знаки в неповних реченнях.

2) розрізняти речення односкладні й неповні;

3) конструює односкладні речення вивчених видів, а також неповні речення; правильно використовує їх у власному мовленні;

4) ставить правильно тире в неповних реченнях й обґрунтовує його використання;

5) знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила;

6) правильно будує тексти різних типів і стилів, використовуючи виражальні можливості односкладних і неповних речень;

7) вживає в мовленні речення двоскладні й односкладні різних видів як синтаксичні синоніми;

8) використовує в текстах-описах називні речення для позначення часу й місця;

9) доречно вживає неповні речення в діалозі, а також у складних реченнях для уникнення невиправданих повторів;

10) правильно інтонує неповні речення;

Варто використовувати такі **вправи** з метою формування уміння вживати неповні речення:

1. Прочитати висловлювання. Схарактеризувати речення за повнотою висловленої думки. Назвати неповні речення.

Я виріс на Дніпрі. Який це чарівний край! Яка течія, які береги, яка природа навколо! Гляньте ось на ці краєвиди. Але це не те, що навколо мого Канева, біля Дніпра, що залишилося в моїй пам'яті. Недавно я бачив чудовий український фільм. Тут, у Каннах, на фестивалі. І раптом — Дніпро, його розлога течія... Я почув навіть знайомий мені плюскіт води об берег (Г. Костюк).

З'ясувати, у якому неповному реченні пропущені члени визначаються з попереднього контексту, а в якому — пропущений член встановлюється зі змісту самого неповного речення.

2. Прочитайте виразно текст. Доведіть, що виділені речення є неповними, відновіть у них пропущені члени. Прочитайте текст удруге з відновленими членами речення. Який варіант досконаліший? Розкажіть, з якою метою вжито в тексті неповні речення.

Учителька Надія Петрівна увійшла в клас:

– Сідайте... Сашко, це правда, що з вашого села сьогодні втік із кузні Сіроманець?

– Втік, – відповів Сашко і сів.

– Ти сам бачив? – запитала Надія Петрівна.

– Бачив.

– Діти, де живуть вовки?

– У лісі, – хором відповів клас.

– У лісі. А от ти, Сашко, ходиш лісом до школи. Невже тобі немає асфальтованої дороги?

– Надіє Петрівно, – важко підвівся Сашко, – хай нею ходить хто хоче. А я люблю лісом (М. Вінграновський).

Знайдіть у тексті звертання, визначте, чим вони виражені.

3. Накресліть за зразком схеми виділених неповних речень, позначаючи в дужках пропущені члени. Чи можна відновити ці члени речення? Як?

Зразок: *На небі сонце. (_____) _____ .*

1. Не хотіла коза на торг, так потягли (Нар. творчість). 2. Три явори посадила сестра при долині, а дівчина заручена – червону калину (Нар. творчість). 3. Над зеленим узгір'ям ранкове сонце (І. Цюпа). 4. Стежечка розходилась на два боки. – Ліворуч! – звелів старий (І. Багрянний). 5. «Діду, а куди лебеді полетіли?» – «На тихі води, на ясні зорі», – пересміявшись і споважнівши, урочисто каже дід (М. Стельмах). 6. Хилило на сон. А в куцах десь прокинулася і намагалася зігрітись мрійноголоса пташка. Віщувала ранок

(І. Багрянний). 7. Дитя пожадливо накинулось на супчик, не відмовилось і від каші з підливою. Тільки на компоті «забастувало». – Не можу більше (С. Музиченко). 8. А я ходжу. Рівним, розміреним кроком, через усю хату, з кутка в куток (М. Коцюбинський).

4. Випишіть спочатку неповні речення, а потім - повні. У дужках біля кожного речення зазначте, односкладне воно чи двоскладне. Підкресліть члени речення.

1. Всяке діло починай з голови (Нар. творчість). 2. Надворі ясна холодна ніч (Ірина Вільде). 3. Вже де-не-де й димок із димаря (Л. Костенко). 4. Над пам'яттю простягнуто мости (В. Коротич). 5. А під горою крейдяною дорога біла (О. Ковалевський). 6. Несподівано, раптом у чорну тишу щось впало. Живе, веселе, безтурботне (М. Коцюбинський). 7. Згадав черешню білу-білу й подвір'я в тиші спорили (О. Квітневий).

Визначте частини мови виділених слів, поясніть їх написання.

5. Два – чотири – всі разом! Поміркуйте, чи можуть односкладні називні речення бути неповними. Чому?

6. Прочитайте вголос речення, дотримуючись норм літературної вимови. Прочитайте речення вдруге, відновлюючи пропущені члени. Простежте, як змінюється характер розповіді. Поясніть уживання тире.

1. На видноколі – сиві тополі, вітер у полі колише ковиль (С. Фоменко). 2. В провітку дерев – віддзеркалення міста (О. Делеменчук). 3. А в небі – райдуга-веселиця (М. Ткач). 4. Андрій додому поспіша, а сонце – у зеніт (О. Підсуха). 5. На душі – пізній сніг (О. Таран). 6. Око бачить далеко, а розум – ще далі (Нар. творчість). 7. Дерев розправляють сонні віти, над ними угорі – пташиний спів (С. Жуковський).

Визначте, які з поданих речень є складними. Пригадайте і запишіть два прислів'я, у структурі яких є неповні речення.

7. Відредагуйте речення, уникаючи невинуватих повторів слів і ставлячи, де можливо, на місці пропущених членів речення тире. Укажіть неповні речення.

1. Кров свою віддам твоїй калині, пісню свою віддам травам, птицям і лісам... (За М. Луковим). 2. Я закоханий в синь океану, а ще дужче я закоханий у зорі рум'яні (За В. Сосюрою). 3. Багаття ніколи не насититься дровами, а земля ніколи не насититься багаттям (Нар. творчість). 4. Пташка красна своїм пір'ям, а людина красна своїм знанням (Нар. творчість). 5. Не хоче півень на чуже весілля, та несуть півня на чуже весілля (Нар. творчість).

Прочитайте відредаговані речення з правильною інтонацією.

8. Попрацюйте в парах. Розгляньте репродукцію картини О. Андрєєва, обговоріть, що на ній зображено. Складіть спільно і запишіть за картиною два прості неповні речення, а також два складні речення, одна з частин яких була б неповним реченням.

9. Випишіть із текстів неповні речення, підкресліть члени речення. У дужках біля кожного речення вкажіть пропущені члени. Простежте роль неповних речень у вираженні авторського задуму, зокрема у створенні динамізму, психологічної напруги висловлення.

1. Ми з Митьком давно мріяли поїхати до Юрківки, села, де жила Митькова бабуся... – Уявляєш собі? – казав Митько. – Ліс. А в лісі озеро. А на березі курінь. А в курені – ми. А поруч багаття. І казанок із юшкою. І роби собі, що хочеш. Хоч на голові стій. А кругом – ні душі (Я. Стельмах). 2. Море спить. Точнісінько, як людина. Високо здіймає груди, схропує сонно, ліниво... Коли море спить, вже ніяка сила його не розбудить. Ліниво похлюпує об камінь хвильками, полощеться тихо, сонно, розніжено (Ю. Збанацький). 3. Ох і

очеретяна ж річка Оскіл! Ох і рибна ж вона! А яка вода в Оскалі! Лагідна, ласкава, м'яко-шовкова! (Остан Вишня).

10. Спишіть складні речення, підкресліть їхні частини, які за будовою дорівнюють неповним реченням. З'ясуйте роль неповних речень та які члени у них пропущено.

1. Найдорожча пісня – недоспівана, а найліпша – та, що не знайду (П. Осадчук). 2. Спрямуй думок своїх потік в подій нестримний плин, щоб день прожить, неначе вік, а вік – мов день один (М. Сингаївський). 3. За селом розлогі поля, синіє ліс, летять птахами хмаринки і хмаринками птахи (У. Самчук). 4. Сіяло сонце, в небесах ані хмариночки, та тихо, та любо, як у раї (Т. Шевченко). 5. По той бік Дніпра жовтіють піски, далі луки, а ще далі в синьому мороці плавають обриси лісів (О. Гончар).

11. Прочитайте гумореску за ролями. Які репліки діалогу є неповними реченнями? Чим зумовлений пропуск членів речення?

Буйні предки.

Вдарив батько спересердя хлопчика малого.

Той поплакав, переплакав та й питає в нього:

– Тебе, татку, бив твій татко?

– Бив, та ще й немало.

– Ну, а татка твого били?

– Теж перепало.

І сказало хлопчентко, заломивши ручки:

– Тепер ясно, звідки в тебе хуліганські штучки.

(П. Глазовий)

Як бачимо, неповні речення посідають значне місце у синтаксичній системі сучасної української мови. Ці речення широко вживані в різних жанрах літературної мови – в описах, замальовках, напружених чи швидких подій, а також в діалогічній чи монологічній мові персонажів. Неповні речення допомагають уникнути невиправданих повторів слів, лаконічно й динамічно викласти інформацію.

Своїм змістом неповні речення не становлять чогось специфічного порівняно з повними реченнями. Вони також виражають найчастіше судження, рідше – питання або спонукання. Тільки граматичною сферою застосування і функціональними особливостями вони, як правило відрізняються від повних, бо найчастіше характеризують розмовний стиль.

Список літератури

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 2005. С. 105–116.
2. Кухарчук І. Особливості вивчення неповних речень... *Дивослово*. 2007. № 6. С. 64.
3. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць словосполучення, просте речення : навчальний посібник. Київ : ІЗМН, 1997. С. 23.
4. Шкуратяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова : навчальний посібник. Київ : Літера, 2000. С. 23.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. С. 132–150.
6. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2003. С. 640.